

BLAŽ KUMERDEJ

(Zagorice, 1738 – Ljubljana, 1805)

Blaž Kumerdej se je **rodil 27. januarja 1738** v eni od nekdanjih vasi ob blejskem jezeru, v **Zagorica**, kjer še danes stoji njegova rojstna hiša. Slovenci ga na splošno poznamo bolj po imenu, malo pa je znanega o njegovem življenju in delu, oz. zakaj ga **štejemo med pomembne Slovence**. Spomin nanj pa ni zbledel med Blejci, ki so po svojem rojaku poimenovali krajevno knjižnico in ulico, napisali so knjigo o njem in mu postavili spominsko ploščo. V Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani se je ohranila njegova pisna dediščina in tri knjige (*Vadenje sa brati* – dvojezično osnovnošolsko berilo, prevod svetega pisma in medicinski priročnik).

Blaž Kumerdej je živel v 18. stoletju, to je pred okoli 250. leti, v obdobju, ko so se povsod po Evropi uvajale številne spremembe, ki jim pravimo reforme. Sedanji Slovenci so v 18. stoletju živeli v Avstrijski monarhiji z glavnim mestom Dunaj, ki je obsegala posesti na območjih sedanje Avstrije, Slovenije, severne Italije, Češke, Madžarske in severne Hrvaške ter Belgije. Nismo se še imenovali Slovenci ampak razdeljeni na kar pet dežel Kranjsko, Štajersko, Koroško, Goriško in Istro smo se poznali kot Kranjci, Štajerci, Korošci, Goričani in Istrani. Uradni jezik v šolah in na uradih je bila nemščina, naši ljudje pa so se med sabo in ponekod tudi s svojimi zemljiškimi gospodi pogovarjali »po domače«, po kranjsko, po štajersko itd. Tisti, ki so hodili v višje šole, so znali tudi nemško in latinsko. Šola je bila sprva dostopna le plemiškim in mestnim otrokom, kmečki otroci niso hodili v šolo. Zato se dolga stoletja način življenja ni kaj dosti spreminjal. **Cesarica Marija Terezija je leta 1774 odredila, da je treba ustanoviti tako osnovno šolo, ki jo bodo lahko obiskovali tudi kmečki otroci.** Tej odredbi pravimo **Splošni šolski zakon**, pri katerem je sodeloval tudi Blaž Kumerdej. Cesarici je poslal pismo, pravzaprav načrt (*Domoljubni načrt*), kako bi njeno zahtevo izpolnili na Kranjskem.

Predlagal je, da se pouk za vse otroke organizira najprej ob nedeljah in praznikih po maši. Namesto pravih učiteljev, ki so bili tedaj še zelo redki, so otroke poučevali cerkovniki, ki so dobro znali kranjski jezik, za učitelje pa so se morali izučiti v Ljubljani na šoli, ki jo je dolgo časa vodil Blaž Kumerdej. Otroci so se v tedanjih šolah učili brati, pisati, računati, nekateri še nemškega jezika in če jim je dobro šlo, so se naučili tudi latinščine. Pri pouku so uporabljali nemško-slovensko berilo, ki ga je prav tako napisal Blaž Kumerdej (*Vadenja sa brati v' usse sorte pissanju sa sholarje tih dushelskih shol v' zessarskih krajlevih dushelah*: Vaje iz branja v vseh vrstah pisanja za šolarje podeželskih šol v cesarsko-kraljevih deželah) in računico Marka Pohlina (*Bukuze sa rajtengo*: knjižice za računanje).

Blaž Kumerdej je po opravljeni cerkveni šoli na Mlinem kot izjemno nadarjen učenec okoli leta 1750 nadaljeval šolanje v Ljubljani, nato pa še na Dunaju in postal doktor svobodnih umetnosti in filozofije. Po končanem študiju se je vrnil v Ljubljano, kjer se je poročil in imel 6 otrok, vendar so vsi umrli še preden so začeli hoditi v šolo. V Ljubljani je ustanovil osnovno šolo, na kateri so se izobraževali tudi bodoči učitelji, zato ga slovenski učitelji še posebej spoštujejo in po njem poimenujejo *Kumerdejeve nagrade* za svoja prizadevanja pri izboljšavah pouka. Skupaj z drugimi znanimi Kranjci, ki so živeli v 18. stoletju, kot so bili Anton Tomaž Linhart iz Radovljice, Žiga Zois in Valentin Vodnik iz Ljubljane in Jurij Japelj iz Kamnika, je Blaž Kumerdej zbiral slovenske besede in iz njih sestavljal slovarje, slovnice in pravopise. Ker je znal dobro nemško, je prevajal nemške zakone v kranjski jezik. V Celju je skupaj z duhovnikom Janezom Goličnikom prevedel in izdal **čebelarski priročnik**, ki ga je na Dunaju v nemščini napisal čebelarski učitelj **Anton Janša iz bližnje Breznice**.

Pripravila mag. Tita Porenta
kustodinja Mestnega muzeja Radovljica